

ערכי הסניגוריה הציבורית

א. נאמנות ללקוח תוך שמירה על כללי אתיקה מקצועית

חובתו הראשונה של כל עורך דין היא לייצג את לקוחו בנאמנות. בית המשפט העליון הגדיר חובה זו כ"נשמתו של המקצוע". הדבר נכון במיוחד כשמדובר במי שמייצג חשודים ונאשמים בשיטה אדוורסארית, כשעל כף המאזניים מונחים חירותם, כבודם ושם הטוב. הנאמנות ללקוח מחייבת ייצוג מסור, ללא ניגוד עניינים. נאמנות זו מחייבת גם ייצוג ללא מורא, דווקא כשמדובר בלקוחות שהחברה סולדת מהמעשים המיוחסים להם, כשמנגד עומדות מערכות רבות-עוצמה, דוגמת הפרקליטות והמשטרה.

המחוקק אינו מצפה מסניגור, המקבל את שכרו מקופת המדינה (הציבור), למחויבות פחותה כלפי לקוחו ממחויבותו כלפי הציבור. על הסניגור הציבורי חלות אותן חובות אתיות החלות על הסניגור הפרטי. על כן נקבע במפורש בסעיף 15(א) לחוק הסניגוריה הציבורית, כי "במילוי תפקידו יפעל סניגור ציבורי כעורך דין לטובת לקוחו, בנאמנות ובמסירות, ויחולו עליו כללי האתיקה החלים על עורך דין המייצג לקוח". דברים אלה חלים הן על הסניגורים החיצוניים הפועלים מטעמה של הסניגוריה הציבורית והן על הסניגורים הפנימיים, עובדי המדינה. לגבי האחרונים הדגיש המחוקק בסעיף 15(ב), כי "מקום שיש ניגוד בין חובות סניגור ציבורי, שהוא עובד לשכת הסניגוריה הציבורית, כלפי לקוחו לבין חובותיו כעובד מדינה – חובותיו כלפי לקוחו גוברות על חובותיו כעובד מדינה".

המסגרת של הסניגוריה הציבורית מאפשרת ומעודדת הקפדה יתרה על מילוי חובות אתיות – באמצעות מיון ובחירה של עורכי הדין, קיום התייעצויות בנושאי אתיקה, עריכת השתלמויות, הוצאת הנחיות ועוד. ההקפדה על כללי האתיקה לא זו בלבד שאינה פוגעת בענייניו של הלקוח, אלא יש בה פוטנציאל אדיר לקידום ענייניו ולשיפור איכות ייצוגו, כל עוד מבינים שבמרכזם של כללים אלה ניצבת החובה לייצג את הלקוח במסירות, בנאמנות וללא מורא.

ב. הבטחת איכות הייצוג

הסניגור הציבורי ישאף לייצג את לקוחותיו במסירות, בנחישות וביצירתיות, על פי סטנדרטים גבוהים של ידע ומיומנות מקצועית.

הסניגוריה הציבורית פועלת להבטחת איכות הייצוג באמצעות בחירת עורכי הדין הכשירים ביותר לייצג מטעמה והתאמת הסניגור למאפייניו המיוחדים של כל תיק; הפעלת מערך של ייעוץ מקצועי; פיקוח ובקרה על עבודתם של הסניגורים הציבוריים; בניית מאגר של מומחים ואנשי מקצוע התומכים בעבודתם של הסניגורים הציבוריים ומשלימים אותה; קיום הכשרות והשתלמויות והפצת ידע מקצועי.

לסניגוריה הציבורית תפקיד חשוב במתן תמיכה לעורך הדין, המצוי מטבע הדברים בחזית ההתמודדות עם מערכות השלטון השונות. הגיבוי והתמיכה שמעניקה לו הסניגוריה הציבורית, מאפשרים לו לייצג את הלקוח ללא מורא.

ג. ייצוג מוכווץ לקוח

הייצוג מטעם הסניגוריה הציבורית ייעשה מתוך תודעת שירות, בדרך המכבדת את הלקוח, קשובה לרצונותיו ולצרכיו ולעולם רואה אותו כאדם ולא כ"תיק". במסגרת השאיפה להשגת התוצאה המשפטית הטובה ביותר ללקוח, יודא הסניגור שהלקוח מבין את המצב המשפטי, ישתף אותו בקבלת החלטות חשובות במסגרת ניהול ההליך, יתחשב בדעתו וברצונותיו, יכבד את האוטונומיה שלו וישמור על פרטיותו. על הסניגור להיות ער להשלכות ההליך הפלילי על תחומים שונים בחיי הלקוח ולפעול בשיתוף עם גורמי הטיפול להבנת הרקע לעברה ולבניית תכנית שיקומית המותאמת ליכולותיו ולצרכיו של הלקוח.

ד. הגנה על זכויות הפרט

החתירה להגנה על חירויות הפרט אל מול הכוחות העודפים של השלטון שזורה בכל רמות העשייה של הסניגוריה הציבורית. בהקשר של המשפט הפלילי והצורך לחשוף עברות ולהעמיד את האשמים לדין, קיים סיכון גדול לפגיעה מוגזמת בחירות, בכבוד, בפרטיות ובזכויות נוספות. במתן ייצוג הולם לנאשמים, לחשודים

ולאסירים פועל הסניגור להצבת גבולות לשימוש בכוח של רשויות אכיפת החוק ומסייע בכך לביצור זכויות הכלל.

גם במסגרת פעולתה המוסדית – במעורבות בהליכי חקיקה, בהגשת עמדות עקרוניות לבתי המשפט, בכתיבת דוחות ובהעלאת מודעות הציבור – פועלת הסניגוריה הציבורית להגנה על זכויות הפרט ונאבקת בפגיעה ובשחיקה בזכויותיהם של חשודים, נאשמים ונידונים. הסניגוריה הציבורית, בהכירה היטב את הפגיעה הקשה בפרט ובסביבתו בעקבות שימוש יתר במשפט הפלילי, פועלת להגבלת השימוש במכשיר רב-עוצמה זה וליצירת חלופות ראויות ומידתיות יותר.

ה. חתירה לקידום צדק חברתי ושוויון

הסניגוריה הציבורית חותרת לקידום השוויון במערכת המשפט הפלילי באמצעות מתן ייצוג איכותי ומקצועי לחשודים, לנאשמים ולאסירים, אשר המשפט הפלילי מעמיד אותם בעמדת נחיתות מובנית אל מול כוחה של המדינה. הסניגוריה הציבורית פועלת להרחבת הזכות לייצוג משפטי, תוך כיבוד תחומי השוק הפרטי, בהליכים, שבעבר לא זכו בהם אנשים רבים להגנה משפטית. הרחבת הנגישות לייצוג משפטי איכותי מונעת את יצירתן של שתי מערכות צדק נפרדות – אחת לעשירים ואחת לעניים.

למול הקולות הרבים הקוראים להחמרה בענישה כתגובה עיקרית לפשיעה, רואה הסניגוריה הציבורית חשיבות בטיפול בסיבות להתנהגות העבריינית. הסניגוריה הציבורית פועלת להגביר את מודעות הציבור לקשר שבין הפרת חוק לבין מצבן הכלכלי והחברתי של קבוצות אוכלוסייה שונות. הסניגוריה הציבורית מאמינה כי השקעת משאבים מתאימים בצמצום בעיות חברתיות כגון עוני, עזובה, התמכרויות וקשיי הגירה, לצד פיתוח תכניות שיקום לעוברי חוק ושילובם בחברה, מהווים אלטרנטיבה ראויה יותר ויעילה יותר להפחתת הפשיעה.

ו. עצמאות, הטלת ספק וביקורתיות

הסניגוריה הציבורית פועלת מתוך עצמאות מקצועית, הן בייצוג לקוחותיה בתיקים והן בהבעת עמדותיה המוסדיות בהיבטים כלליים.

לצורך מתן ייצוג הולם ללקוחותיה ובמטרה לקדם דיון ציבורי מגוון ומעמיק, מאמצת הסניגוריה הציבורית גישה ספקנית וביקורתית ביחס לפעולתן של מערכות אכיפת החוק. פעמים רבות מציגה הסניגוריה הציבורית תפיסת עולם ייחודית, המאתגרת את התפיסות החברתיות הקיימות לגבי עבריינות ופשיעה ואת יעילות האמצעים החברתיים להתמודדות עם תופעות אלו. הסניגוריה הציבורית מאמינה כי גיבוש מדיניות בתחומי אכיפת החוק צריך להתבסס על מחקר ולא על תחושות פנימיות, והיא עושה כמיטב יכולתה כדי לקדם מדיניות המתבססת על נתונים אמפיריים.

ז. רוח צוות

הסניגוריה הציבורית שואפת ליצור סביבת עבודה תומכת ומבוססת על שיתוף פעולה ועל עבודת צוות כדי לעודד את כלל העובדים, לרבות עורכי הדין החיצוניים הפועלים מטעמה, ליזום רעיונות חדשים ולקבל מהארגון תוקף לעשייה. במסגרת זו מעודדת הסניגוריה הציבורית העצמה והתפתחות מקצועית של הפועלים מטעמה באמצעות מתן סמכויות, הרחבה הדרגתית של תחומי האחריות והצבת אתגרים חדשים. הסניגוריה מקדמת פתיחות וסובלנות למגוון דעות ואמונות ופועלת ליצירת רשת של תמיכה וחיזוק אישי ומקצועי על בסיס ערכי הארגון.

ח. יוזמה, דינמיות ויעילות

הסניגוריה הציבורית פועלת כרשות ציבורית אחראית, החותרת להגשמת מטרותיה תוך ניהול מושכל ואפקטיבי של משאבי הארגון והקופה הציבורית. הסניגוריה הציבורית מחויבת למתן שירות זמין ויעיל ולתגובה מקצועית מהירה בסביבת עבודה מורכבת ומשתנה. לצורך כך נדרש הארגון לגמישות ניהולית ומנהלית בהפעלתו. הסניגוריה הציבורית פועלת מתוך תפיסה פרו-אקטיבית, יוזמת הליכים ופעולות אשר מקנים לה מעמד משמעותי בקהילה, מגיבה לשינויים בחקיקה, מקדמת שיתוף פעולה עם גורמים מגוונים ופועלת להשפיע על עיצוב תפיסת העולם של קובעי המדיניות ושל הציבור.